

-1127-

פרוטוקול מס' 447

מישיבת ועדת העבודה

יום ג', כ' בשבט תשל"ז - 8.2.1977 - שעה 13.30

נ כ ח ו:

חברי הוועדה:
ש. ארבל-אלמוזלינו - היו"ר
מ. דרובלס
י. דרניצקי (יודין)
ח. שמעוני

מוזמנים:
א. מויאל - סגן שר התקשורת
ש. גוברמן - משרד המשפטים
מ. בוטון - המוסד לביטוח לאומי
ב"צ ליפשיץ - " " "
ש. קפיטובסקי - " " "
מ. בץ - משרד הפנים
י. צבן - " " "
ד. נחמיאס - משרד החקלאות והסוכנות
היהודית
י. אליאסוף - יועץ משפטי לוועדה

מזכיר הוועדה: י. צוריאל

רשמה: ע. הירשפלד

- סדר-היום:
1. חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 25) תשל"ו-1976 - הצעת-חוק מטעם חבר הכנסת י. בן-מאיר.
 2. חוק הביטוח הלאומי (תיקון), תשל"ז-1977 - הצעת חוק מטעם חברת הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו.
 3. איכלוס הנגב, פיתוחו ותיעושו - הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת א. מויאל - המשך הדיון.

(מקום) כ"ח 28.2.77

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אני פותחת את הישיבה ומקדמת בברכה את האורחים.

לפנינו כמה הצעות חוק. שתי הצעות חוק פרטיות שאבי הגשתי ושהועברו אלינו מהמליאה לקריאה מוקדמת, והצעת חוק שהגיש חבר הכנסת י. בן-מאיר, שעברה את הקריאה הראשונה ונתבקשו להכין אותה לקריאה שניה ושלישית.

חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 25), תשל"ז-1977

י. אליאסוף: הגדרת "ילד" בסעיף 5 אומרת, שזה ילד של מבוטח, לרבות בכד שכל פרנסתו על המבוטח, ובלבד שלא מלאו לו 18 שנה. סעיף קטן (2) מחליף את הסעיף הקיים, על-ידי כך שהוא מוסיף את האלמנט של ההתנדבות. היינו, "לא מלאו להם עשרים שנה, ובלבד שעיקר זמנם מוקדש לסיום לימודים במוסד חינוכי על-יסודי או הן בנות המשרתות בשירות לאומי בהתנדבות שאישר השר ונתנאים שקבע בתקנות באישור ועדת העבודה של הכנסת". זאת אומרת, שהאלמנט של 20 שנה הוא משותף לשתי הקבוצות. (א) עד גיל 20; (ב) כאשר עיקר זמנם מוקדש לסיום לימודים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: מה קורה כשהתנדבות במשכת עד גיל 21?

י. אליאסוף: זה רק עד גיל 20, כי השירות הצבאי של הבנות הוא ממילא עד גיל 20, ולא 21.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אני מבינה שכל זה ייקבע בתקנות, וגם תוכנס הנקודה מי מפנה להתנדבות, מי מוסמך לכך וכו'.

ב.צ. ליפשיץ: יש אגודה מיוחדת למטרה זו, שהיא מאשרת. מי מפנה להתנדבות, זה לא כל-כך משנה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: זאת אומרת שאנחנו בקבע את זה בתקנות וזה יצטרך להיות מכוסה. העקרון שאנחנו אומרים פה הוא, שגם הבנות שמשרתות בהתנדבות תקופה מסויימת, עד גיל 20, ייכללו בהגדרת "ילד".

אם אין הערות נוספות, אנו מאשרים את הצעת החוק, ונביא אותה לקריאה שניה ושלישית.

שתי ההצעות האחרות - תמ"ח ותמ"ט שהגשתי בקריאה ראשונה לכנסת, בדרך על כל אחת בנפרד ואחר-כך נאחד את שתיהן להצעה אחת. הצעה אחת באה למעשה לתקן, או להוסיף סעיף 20א לסעיף הקיים היום. חוק הביטוח הלאומי (הגדרת "מבוטח" שבסעיף 127כא) קובע, כי הזכאות לקצבת זכות לפי פרק 2 פוקעת לגבי גבר בגיל 65 ולגבי אשה בגיל 60. התעוררה השאלה, לגבי הגבר שמגיע לגיל 65 ומקבל קצבת זקנה וזכאי לביטוח הזכות, שקצבת הזקנה תהיה גבוהה מקצבת הזכות שקיבל. יוצא, אפוא, שעד גיל 65 הוא ייהנה מקצבת זכות גבוהה, ובהגיעו לגיל 65, הסכום פתאום ירד. אותו דבר לגבי אשה. עד גיל 60, אם היא זכה, היא מקבלת קצבת זכות גבוהה. בהגיעה לגיל 60, סכום הקצבה יורד.

מצאנו לנכון להביא תיקון, ואני שמחה ששר העבודה הסכים לתיקון והמוסד לביטוח לאומי סמך ידו עליו. היה לנו ויכוח אם לזכות את כולם, או להתנות את זה לתקופה שאדם מימש את זכותו לגבי קצבת הזכות, אם זה צריך להיות שנה, או יותר. אני דברתי על שנה, ואינני באה להפך הסכמים. אני מציעה שנשאיר את התקופה של שנה, כפי שקבענו, ויתכן שכאשר בכין את החוק יהיה צורך בשינוי. אבל

ש. ארבלי-אלמוזליבו:

בשלב זה, אני מציעה שנכין את הצעת החוק לקריאה ראשונה ברוח הדברים שהבאתי בקריאה המוקדמת.

מ. בוטרון:

קצבת הזכות היום היא 25%, ואילו קצבת הזקנה 16%. גוסף לכך מתחשבים במספר

התלויים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזליבו:

לכן באמר כאן "לא תפחת קצבת הזקנה המגיעה לו משיעור הקצבה החודשית האמורה האחרונה ששולמה לו, ובלבד שתוספת תלויים ששולמה לפי סעיף 127לז תובא בחשבון כל עוד מתקיימים התנאים לתשלומה". זאת אומרת, שאם קצבת הזכות קטנה יותר, הוא יקבל את הגבוה יותר.

הוחלט: לאשר את הצעת החוק ולהעבירה לקריאה ראשונה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזליבו:

הצעת החוק השניה מתייחסת לקצבת התלויים, והכוונה היא לגבי אלמנה, שלפני הגיעה לגיל 60 התאלמנה והיתה זכאית לקצבת תלויים. בהגיעה לגיל 60 התחילה לקבל קצבת זקנה בזכות עצמה כאשה עובדת. לגבי אלמנה שבעלה מת מוות טבעי, בתיקון מס' 10 הכנסנו זכות לאותה אשה עובדת שמתאלמנת ולה קצבת זקנה בזכות עצמה, שתהיה זכאית לקבל עוד 50% מקצבת השאירים; דהיינו - 150%. אני מודה שלא היינו עדים אז לשאלת קצבת התלויים, ויצא שאלמנה שבעלה נפטר מפגיעה בעבודה בשארה מקופחת מבחינה זו לעומת אלמנה שבעלה מת מוות טבעי.

הנושא הועלה כבר לפני יותר משנה,

והצעת החוק באה להשוות את כל האלמנים והאלמנות, דהיינו להקנות זכות לקבלת תשלום גוסף לקצבת הזקנה גם לאלמנה ולא למן הזכאים לקצבת תלויים. רציתי שגם האלמנה שבעלה נפגע כתוצאה מתאונת עבודה, תקבל 50% מקצבת התלויים, בגוסף לקצבת הזקנה המגיעה לה בזכות עצמה. לצערי, לא זכיתי לתמיכה בעניין זה, והנימוקים לכך גם הם כבדי-משקל. הוויכוח היה איזו קצבת זקנה - האם המינימלית שקבענו, או קצבת הזקנה שהיא מקבלת, או קצבת הזקנה שהוא היה יכול לקבל. יש קצבת זקנה שיש בה ותק, שיש בה דחיית פרישה, והגובה של קצבת הזקנה יכול להיות שונה. אינני יודעת אם הנוסח הזה בותן תשובה לשאלה.

י. אליאסוף:

הנוסח הזה בותן תשובה לקצבת שניתנה לאיש עצמו.

מ. בוטרון:

כאן באמר: בחר באותה קצבת זקנה - בניח, אותה אשה שמגיעה לה גם קצבת זקנה וגם קצבת תלויים - "בחר בקצבת זקנה" - זאת אומרת, כל קצבת הזקנה שנקבעה לו, משתלמת לו לפי כל אותם העקרונות שבחוק. קצבת הזקנה מגיעה לו כפי שהיתה מגיעה לו לולא היה זכאי לקצבת תלויים. גוסף לקצבת הזקנה שהוא מקבל מאתנו, תשולם לו מתצית מקצבת התלויים שמגיעה לו, אבל יש כאן סייג. בניח שקצבת התלויים היא 3,000 ל"י, הוא לא יקבל עוד 1,500 ל"י, ובלבד שמחצית זו לא תעלה על 50% מקצבת השאירים לפי סעיף 21". כאן אני רוצה לתקן ולומר 21(א) (1). סעיף 21 מדבר על קצבת שאירים, והכוונה היא לקצבת שאירים ליחיד. בסעיף 21 יש כמה שיעורים. יש 16% מהשכר הממוצע במשק, יש 12%, ושיעורים עם תוספת ילד, ועוד. אנחנו התכוונו לומר, שתוספת קצבת התלויים לא תעלה על קצבת יחיד, כי את התוספת הוא כבר מקבל. זאת אומרת, אשה שמקבלת קצבת זקנה, היא מקבלת הכל בקצבת הזקנה. מקצבת התלויים יש מחצית. כדי להבהיר זאת אנחנו מציעים שזה יהיה 21(א) (1).

מ. בוטון:

אם אנחנו משאירים את סעיף 21 בלבד, שאלתה של היושבת-ראש במקומה. אנחנו התכוונו לקצבת יחיד, כמו במקרה של אלמנה. אלמנה מקבלת היום 16% מהשכר הממוצע במשק, ואת תוספת התלויים היא מקבלת בקצבת הזקנה שלה.

י. אליאסוף: לפי סעיף 21(א)(1), אם היא אלמנה והיא מקבלת קצבת שאירים, היא מקבלת 21%.
זה שילוב של סעיף (א) ו-(א)(1). במקרה זה שהיא מקבלת קצבת תלויים, המקסימום לא יעלה על 21%, או על 16%?

מ. בוטון: קודם-כל היא מקבלת את קצבת הזקנה שלה. בוסף לכך היא מקבלת מחצית מה-16%.

י. אליאסוף: אבל לא יותר מ-50% של מה? או של קצבת יחיד, או של קצבת יחיד שיש עמה תוספת תלויים.

מ. בוטון: האשה הזאת הרי מקבלת היום קצבת זקנה, ומקבלת תוספת בעד תלויים, אם יש לה ילדים. אם אין ילדים, לא מתעוררת השאלה של תוספת אחוזים עבור התלויים. עכשיו אנחנו אומרים, שנוסף לזה זכאית האשה לקבל עוד מחצית לקצבת תלויים, אבל לא לוקחים את קצבת התלויים שלה עם הילדים, אלא שלה לבד, כי בשביל הילדים היא מקבלת מכוח הקצבה שלה.

י. אליאסוף: ובנוסף לזה היא תקבל עוד 50% מקצבת יחיד.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזליב: מה יכול להיות ההפרש? הרי גם האשה שבעלה מת מוות טבעי מקבלת עוד 50% מקצבת השאירים.

מ. בוטון: אם היא היתה מבוטחת. אז היא מקבלת כבר 150%.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזליב: אם כך, מה ההבדל בין השתיים?

מ. בוטון: מבחינת גובה הסכום אין הבדל.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזליב: זה בכל-זאת משהו שבא להשוות אותה עם האשה שקבלה קצבת שאירים.

מ. בוטון: לא התבטאו כאן 150%. כתבנו את קצבת הזקנה לחוד, פלוס מחצית מקצבת השאירים. "2). בתר בקצבת תלויים - לא תפחת קצבת התלויים משיעור הקצבה הכוללת שהיתה משתלמת לו לפי פיסקה (1); "זכאי לקצבת זקנה" לעבין סעיף קטן זה - זכאי לקצבת זקנה שהשלים תקופת אכשרה לפי סעיף 15 (א)".

ש. קפיטובסקי: אותו תבאי קיים בסעיף 16(א).

מ. בוטון: איזה אשה מקבלת קצבה וחצי? יש אשה שמקבלת קצבת שאירים והיא מגיעה לגיל קצבת זקנה, אז יש לה תקופת אכשרה לזקנה. אם יש לה אכשרה לזקנה, מכוח עצמה ששילמה דמי ביטוח והכל, היא משלמת. זה קיים היום בשאירים וזקנה. אשה עגונה למשל, או אשה שמקבלת קצבת זקנה בלי ששילמה 5 שנים, לא תקבל גמלה וחצי.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

מדוע אתה מכביס את זה?

מ. בוטון:

כדי שגם הוא לא יקבל. זה בסעיף 26(ב).

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

אם לא אמרנו את זה שם, אין הצדקה לומר את זה כאן.

מ. בוטון:

בסעיף 26(ב) זה נאמר. רצינו שיהיו אותם הכללים.

הוחלט: לאשר את הצעת החוק ולהעבירה לקריאה ראשונה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

אני מציעה לאחד את שתי ההצעות לאחד הקריאה הראשונה.

איכלוס הנגב, פיתוחו ותיעושו - הצעה לטדר-היום של חבר הכנסת א. מויאל - המשך הדיון

ד. נחמיאס:

אקדים כמה משפטים על החקלאות הקיימת ומה הם ההיקפים של היום, על-מנת שבנהיר

את קנה המידה.

היום, במה שאנחנו קוראים איזור הנגב, כ-168 קיבוצים ומושבים, עם אוכלוסייה של 68,000 בפש. בסך-הכל מעובדים היום מעל 2 מיליון דונם אדמה. מתוכם כ-500,000 דונם שלחין, שמזה כ-100,000 דונם מטעים ופרדסים, ו-1.2 מיליון דונם בעל. מזה כ-700,000 דונם בידי הסקטור היהודי, וכחצי מיליון דונם בידי הסקטור הערבי. היתרה של 300,000 - 400,000 דונם היא אדמת מרעה.

בסוף שנת תשל"ו הייצור בנגב הגיע

ל-1.8 מיליון ל"י, שמזה לפי הערכה שלנו סדר-גודל של 650 מיליון ל"י יצוא. זאת אומרת, אפשר לומר ש-40% מכל הייצור בנגב מיועד ליצוא.

כל איזור הנגב מתולק לששה איזורים

אקולוגיים שונים. כל איזור והבעיות שלו, אבל סך-הכל כל האיזורים יחד הם מיקשה אחת. אעבור בקצרה על כל האיזורים. לא מופיע במפה איזור מפרץ אילת, מאילת עד אופירה, עם הישובים בניעות ודי-זהב, ומיד אתיחס לבעיות הקיימות באופירה. האיזור השני הוא עמק הערבה, מדרום ים המלח עד לאילת; האיזור האקולוגי השלישי הוא איזור רמת הנגב; האיזור הרביעי הוא מרכז הנגב, עם כל קרקעות הלס. האיזור הנא הוא איזור לכיש, שכבר אינו נגב, ואני חושב שמשרד החקלאות עומד להפריד את איזור לכיש ואיבני רוצה להתייחס אליו. לכיש הוא חלק מהמרכז ותייב להיות קשור עם באר-טוביה. האיזור הששי הוא חבל אשכול וחבל רפיח.

כל האיזורים האלה הם למעשה איזור אחד -

הנגב - כאשר בדרום ים סוף ובצפון ים התיכון, וצריך להסתכל על זה שזו בעצם תוכנית אחת עם מערכת של כבישים ותחבורה שחייבת לחבר את שני הימים. השאלה היא מה המטרה בתוכנית הזאת, ולפי דעתי יש מטרה אחת בלבד, והיא לאכלס את האיזור המדברי. מי שאיבן תופס שזו המטרה המרכזית, איבן מבין את כל נושא ההתישבות. למטרה זו יש כמה יעדים. הראשון שבהם הוא היעד הבטחוני. כאן הגבול עם ירדן, וכאן החיץ עם סיני. (מראה על המפה). היעד השני הוא יעד כלכלי. אנחנו מדברים ומתכננים חקלאות, שמיועדת אך ורק ליצוא, שמטרתה לשפר את מאזן התשלומים, ושהיא יכולה לעמוד בפני עצמה כמטרה. היעד השלישי הוא ביזור האוכלוסייה. היעד הרביעי, שלדעתי מקומו אחרי היעד הבטחוני - הייתי קורא לו שאיפות סוציאליות. אנחנו חייבים להגיע למצב, שהודות

ד. בחמיאס:

להתישבות ולחקלאות בוכל להגיע לאיזון צודק יותר של חלוקת האמצעים. כשאני מדבר על שאיפות סוציאליות, הכוונה היא למשק שיהיה מבוסס אך ורק על עבודה עצמית. איבנו מדברים על שדות, או מה שקורה היום בלכיש, עם מאות ואלפי גדושים. אלה שני דברים במטרות שלנו, כשאנו מדברים על איכלוס, והייתי קורא לזה איכות חיים. אם לא תופסים את הפרינציפ הזה, זה קצת יהיה תלוש מהמציאות.

כדי להשיג את מטרת האיכלוס יש לעשות שני דברים: (א) הרחבת הישובים הקיימים; (ב) התישבות חדשה. לגבי הרחבת הישובים הקיימים, במבט ראשון המשימה נראית פשוטה מאד וקוסמת מאד. 'בנצל את התשתית הקיימת ונפתור את בעיית הבנים וכו''. אבל זה הדבר הקשה והמסובך ביותר. כי אנו אומרים שאנו הולכים להגדיל את האוכלוסיה הקיימת, לפי התוכניות שלנו מ-10,000 יחידות שיש לנו היום, תוספת של 5,000 יחידות, אבל זה מסובך מאד, כי אנחנו בעצם מדברים על הרחבת התישבות הקיימת באותה קרקע ובאותם מים. התחלנו בתוכנית כזו לפני שנה, אבל זה קשה מאד, מפני שגם בדרך של אינטרספיקציה אנחנו באים אל אנשים ומבקשים מהם ליותר על משהו.

הנושא השני הוא התישבות הנוספת. מביתי לפניכם את האיזורים האקולוגיים, ואנסה עכשיו לעבור על הבעיות ואתעכב יותר על המפעל הדרומי. התוכנית שלנו, אם בדבר על השטח מאופירה עד אילת, לוקחת בחשבון בצורה מיידית ביותר להגיע לסדר-גודל של 250 - 300 יחידות בבניעות. לא הגיוני להשאיר באיזור זה עם 40-50 יחידות שקיימות היום, ואני מקווה שבשנה הבאה נלך לפחות לישוב בוסף באיזור זה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: מה עם הישוב ליד אופירה?

ד. בחמיאס: אנחנו חושבים להגדיל את די-זהב, ונשארת השאלה של אופירה. כל מי שהיה והסתובב באופירה, ההרגשה לא טובה, כי זה לא פה ולא שם. אנחנו חושבים שחייבים למצוא את הדרך, שבלי לפגוע בפיתוח העירוני של אופירה, חייבים לבנות להגיע גם לתשתית בוספת, שתעמוד על-יד העיר, או שתצמח יחד עם העיר, ושאתד ישלים את השני. איבני אומר שהפתרון הרצוי הוא הפשוט ביותר, כי אני חושב שצריך למצוא משהו קצת שונה. אבל צורת התישבות שתצמח על-יד העיר, ויכול להיות שהחקלאות תהיה אחוז קטן והתיירות תהיה אחוז גדול, וזה בעצם הנושא שעליו אנחנו מחפשים את התשובות, אבל לא הייתי אומר שהדברים ברורים. אלה הן המחשבות.

ח. שמעוני: כמה מים יש שם?

ד. בחמיאס: סך-הכל המים שיש שם, מאסור, הם כ-500,000 - 600,000 קוב. צנור המים כבר הושלם, אבל מחכים ליום 15.3, שבו ראש הממשלה יבוא ויילחץ על הכפתור.

האיזור האקולוגי השני הוא איזור הערבה. בערבה, כל התוכניות שלנו מדברות גם כן על שני כיוונים: (1) הגדלת הישובים, שסך-הכל ההגדלה היא צנועה. מדובר על 4 ישובים בוספים, והשלמת הישובים הקיימים עד ל-120 יחידות. בתוכנית הערבה, עם הפוטנציאל הקיים, בוכל להגיע לסדר-גודל של 1,200 - 1,400 יחידות. זאת אומרת, שלא החקלאות תיתן את התשובה המלאה לאיכלוס הערבה, ברצועה של עמק הערבה. אם נפתור את בעיית המים, יהיו עוד בקודות. באיזור רמת הנגב התחלנו לתכנן בשלב זה, בוסף לשלושת הישובים הקיימים, אנחנו מדברים על עוד ארבעה ישובים בוספים. יתכן שהיינו מאד צנועים, כשדברנו על ארבעה ישובים בוספים. דברנו על ארבעה, כאשר הסתמכנו על

ד. נחמיאס:

מעט מים מלוחים, ולא הסתמכנו מספיק על המים הפוסיליים שנמצאים באיזור זה. יתכן שפחדנו קצת מתנאי האקלים של האיזור ולא היה לנו מספיק עוז לחשוב שנוכל להתגבר על הבעיה, כי היום אנחנו רואים שהתוצאות הן יפות מאד.

באיזור מהכז הנגב איננו מדברים על התישבות חדשה, אלא על הרחבת ההתישבות הקיימת.

האיזור שנשאר לנו, ושאותו אנו רואים כאיזור העתיד לדור הבא, הוא האיזור של המפעל הדרומי. אנחנו מאמינים שבאיזור זה נוכל להגיע ל-100 - 120 ישובים, ומדברים על שבי סוגי חקלאות. בחלק המערבי אנחנו מדברים על חקלאות אינטנסיבית ביותר, שתהיה מושתתת על גידולי צמיחה, שיבצלו את היתרונות האקלימיים של האיזור, עם מעט מאד קרקע ומים, ועבודה עצמית של המשפחה. הסוג השני הוא חקלאות יותר אקספנסיבית. אם כל החקלאות היתה בבויה אך ורק ליצוא, חקלאות זו חייבת להיות חקלאות שמוצעת יצוא; זאת אומרת, חקלאות שתהיה מיוסדת על-מנת להפחית את היצוא של אותם מוצרים שאנחנו מייבאים.

אלה הן הסקיצות המחשבתיים לגבי כל איזור אקולוגי, ובעיקר באיזור של המפעל הדרומי.

לכל האיזורים יחד, אם נבסה לבדוק מה הם האמצעים שיצטרכו לעמוד לרשותנו, - במפעל הדרומי אולי זה קצת יותר אקוטי, אבל לכולם זה אותו דבר. ודאי תופתעו לשמוע, שהמים הוא אחת מהבעיות, אבל לא הבעיה המרכזית. הבעיה המרכזית הוא נושא מחקר ופיתוח; וכשאני מדבר על מחקר ופיתוח, אני מדבר על נושא שבקרא שיווק. נושא השיווק מתחיל בשאלה מה לשווק, איזה מוצר. אם מישהו רוצה עגבניה עם פסים, איזה צורה תהיה לארגז, אם א.ק.א.ל. תהיה התברה המשווקת. זה נושא שקשור עם ידע וארגון, וממנו באים כל שאר הדברים.

הנושא השני הוא מה אנהנו מגדלים ובאיזה תקופות, על-מנת שנוכל להחזיר את ההשקעות שאנחנו משקיעים. העובדה שאנחנו מקימים בתי זכוכית ולא מגדלים בהם, תביא אותנו לפשיטת-רגל.

נושא נוסף לפני המים, שאני רואה אותו כנושא חשוב במסגרת של מחקר ופיתוח, הוא הנושא של ביצול אנרגיה זולה, וכנראה שאנחנו עולים על הדרך. יש לנו שמש וקרינה, והשאלה היא איך אנחנו יכולים להשתמש בקרינה זו על-מנת לחמם ולקרר ולהגיע לתנאים האופטימליים, ואני רוצה לציין שההתחלות שבעשו היום גם במכון וולקני וגם במכון לחקר הנגב הן התחלות יפות, אבל הן יכולות להשאר בגדר התחלות, או לתת לנו תשובה תוך כמה שבועים. ביצול אנרגיה זולה קשור בענין ביצול המים הפוסיליים שמגיעים לחום של 40 מעלות. באחד הקידוחים ברניבים אנחנו חושבים השגה להתחיל להקים חממות, ויתכן שנוכל לגדל שם ורדים בדרך זולה יותר. אני חושב שבשנה הבאה אפשר להוציא את זה מגדר בסיון וליישם אותו בשטח. אם זה יעבוד, יהיו לנו מים, שיהיו מיועדים גם לחקלאות. עד לפני כמה שנים המים האלה היו מפוקפקים, וגם השמוש בהם ידרוש איזה שהם תנאים.

האמצעי הנוסף, שבכוונה אני מזכיר אותו כאחרון, הוא המים. ברור שבלי מקורות מים נוספים אי-אפשר להגיע למטרה. אילו היום היו לנו המים, לא היינו יודעים מה לעשות. היינו יכולים לעשות הרבה, להשקות חיטה, אבל לא זה אנחנו מחפשים. בנושא המים הענין מתחיל בפיתוח מקורות מים נוספים, ולצד הרב אנחנו חיים היום מהיד אל הפה. נושא המים בחבל רפיח קובע אם מקבלים עוד 10

ד. בחמיאס:

מתישבים, או לא. כל קנה המידה חייב להשתנות. אם מדברים על המים השוליים, כאן אנחנו עומדים בקונפליקט בין המחשבות שלנו ובין המחשבות של קובעי מדיניות המים במדינה. אנחנו מתכוונים לנושא שנקרא קולחי גוש דן. הפתרון שמקובל היום על תה"ל אומר, שסך-הכל מאזן המים של הארץ, הוא קומפוננט ממאזן המים. לא תהיה תוספת מים לחקלאות. להיפך, יכול להיות שתהיה הקטנה, אבל על-מנת להשאר באותה רמה, צריך לקחת את מי הקולחים ולטהר אותם בשיטה כזו או אחרת ולהחזיר אותם חזרה למערכת של שמוש במים. בענין זה דעתנו שונה. המטרה היא להביא את המים לרמת טיהור גבוהה מאד, ואני חושב שגם אם נקבל אישור ממשרד הבריאות שהמים האלה יכולים לזרום באיזה שהוא קו ואינם טובים לשתייה, נצטרך להגיע לאיזה שהוא קו מקביל ולהשתמש בהם. זו תיאוריה לא בכונה, ואז צריך לחפש עוד מים ולייעד אותם לאיזוריזה (מראה במפה). כי המים המטוהרים ביותר, עם כל האישורים שניתנים על-ידי משרד הבריאות, אם מחר מישור יגדל צבוביות, או עגבניות, ובייצא אותם לחוץ-לארץ, מספיק שאחד המתחרים יאמר שגידולם בעשה במי קולחים. יכול להיות שמבחינה בריאותית הם יותר טובים ויהיו פחות וירוסים, אבל אני חושש שאנחנו עלולים לסכן את כל היצוא של הירקות הטריים, ולצערי, אינני מצליח להחזיר בקודה זו באלה אשר צריכים לתת את התשובה למים. בשבילם זה אומר 120 מיליון קוב מים שצריך לתת לבגב, ואילו בשבילנו, אנחנו מדברים על 200,000 דובם ועל מוקדים של ישובים גדולים מאד מתחת לקו הנצורה, עד איזור חלוצה, עד המקום שעוד סביר להכשיר את הקרקע.

אם אנחנו מדברים על חקלאות אינטנסיבית באיזור זה, אני מאמין שבגיע תוך 10 עד 15 שנים למים מוטפלים, ולפי הידע שישנו היום, סביר להניח שמחיר המים המוטפלים יגיע ל-25 - 30 סבט. החקלאות תוכל לשלם את מחיר המים המוטפלים.

באשר לאופירה - בשלב זה אין לנו תכנון להקים ישובים. אם מדברים על הטווח הארוך, שיהיו מי הטפלה ואפשר להגיע לחקלאות מתוחכמת, לפי דעתי זה איזור לא פחות טוב. אבל על זה נצטרך לעבוד הרבה שנים כדי לקבל את התוצאות של מחקר ופיתוח. אם אנחנו מדברים על הטווח הקצר, אנחנו חושבים שאם יוקם ישוב גוסף ליד אופירה, הוא יהיה מבוסס לא רק על חקלאות - אבל תהיה בו חקלאות - ויהיה מעין קואופרטיב, שיעסוק בבתי-מלון וכו', והוא יוסיף חיים לכל האיזור. במידה מסויימת בכון שיכול להיווצר איזה שהוא אנטגוניזם בין גוף שעומד בצד, שיש לו את גן הילדים וכל השאר, והוא מטופח, ובין התחלה של עיר, שמתחילה את הכל מבראשית. המצב יהיה, שאנחנו לא ניכנע ללחץ. זאת אומרת, לא יכול להיות שיקימו בית-ספר וגבון במרחק של 4 ק"מ בשביל 40 יחידות במושב, כי אז מעט הכוחות הטובים שיש, ילכו לשם. אם נמצא את הסיבתזה, צריך יהיה להתחיל בישוב אחד ולחכות ולראות את התוצאות הטובות.

מ. בץ: אני חבר בוועדה המחוזית של אופירה, וחבר ועדת המים שצריכה לתת מים לאופירה. אני בדעה שגרעין כזה לא יזיק לאופירה, ובענין זה אני בר-פלוגתא עם אלובי ואחרים. שבית, אנחנו צריכים לראות דווקא את הטווח הרחוק, ולראות את הדבר הזה כתרגיל, שאנחנו צריכים לחיות עם מקום כזה כמו אופירה, שהוא רחוק מאד ויקר מאד, וכל דבר עצמאי כזה יבורך.

יש לי שתי שאלות למר בחמיאס. (1) עתידו של דור ההמשך בחקלאות שלנו, במים אלה; (2) ענין הבדורים, שהם קבוצה גדולה וחשובה מאד. במפגש שהיה לי עם השייחים שאלתי אותם אם הם רוצים שגנהג בהם כיהודים, והם השיבו בחיוב. אמרתי להם: גיתן לכם חממות, מיליון ל"י, ואת יתר האדמות בבצל.

ד. בחמיאס:

לא בכנסתי לפרטים של המפעל הדרומי, ואני מקווה שהצוות שעוסק בזה יציג את העניין עד 1.4 לממשלה, כי הם חייבים לקבל החלטות אופרטיביות. בכל אופן, בתוכנית זו אנחנו משלבים את כל ישובי הבדרנים שבמצאים באיזור המפעל הדרומי. אנחנו חייבים לתת תשובה לכל 700 המשפחות שבמצאות בשייך זואיד מבחינת קרקע, מים, וגם מבחינת מרכזים איזוריים. הם חייבים להיות חלק מאותו איזור שבדעתנו ליישב.

לגבי שאר התוכנית שאנחנו מדברים עליה, מלבד הבתים שבמצאים במרכז הנגב, אין לנו תוכניות. יש רק תוכנית אחת, שבקשר אליה אני לוחץ כבר במשך שבתיים וחצי על משרד החקלאות. אנחנו צריכים לפתור את הבעיה, שיש מיליון וחצי דונם באיזור זה, שהם בכורש רעיה גמון ביותר. ההצעה שלנו היא לעשות "פילוט פרוג'קט" של 100,000 דונם. הקרן הקימת מעוניינת שבגיע לפרוייקט כמו זה של אגן שקמה א' ו-ב', וזה הפתרון היחיד שבראה לי. לא בראה לי פתרון של חקלאות אינטנסיבית. לא נשבה את הצאן, וברגע שפותרים את בעיית המרעה, נדמה לי שפתרנו את בעיית הבדרנים.

מ. דרובלס:

ברצוני לברך את מר בחמיאס, על מעשיו הרבים והטובים, שאני עוקב אחריהם כבר מספר שנים. אין זה מקובל בוועדת העבודה לחלק מחמאות - אני לפחות לא רגיל לעשות את זה - אבל במקרה זה אני מוצא לעצמי חובה בעימה לעשות זאת ולציין שהוא ה"בולדוזר" של הישובים, ומלווה אותם, ומשנה לשנה מוציא ישובים לביסוס ועושה עבודה רבה.

תודה רבה.

ד. בחמיאס:

מ. דרובלס:

באשר לתוכנית עצמה, אני חושב שלמרות שאנחנו מדברים על פיתוח הנגב באופן ישיר, אנחנו צריכים להסתכל באופן כללי על יכולת הביצוע בכל הארץ. אם נעמיד לפנינו את המשימה תוך מספר שנים מסויים להקים 120 ישובים כמפעל הדרומי, בסופו של דבר זה יפגע במקומות אחרים. לדוגמה, מאז מלחמת ששת הימים ועד היום העלינו בממוצע מעבר לקו הירוק 8 פסיק משהו ישובים לשנה. יש לנו כ-64 ישובים תקלתיים במשך 10 שנים, וזאת לאחר מאמצים. אם אנחנו מדברים על תוספת של 120 ישובים, לפי הקצב של היום, הדבר הזה עלול לפגוע במקומות אחרים.

ידוע לי שהמחלקה להתישבות החליטה להגדיל

את הישובים מ-60 יחידות שמתוכננות היום, ל-80 ול-100 יחידות. שם ההשקעה היא יותר זולה, בהתחשב בכך שהתשתית כבר קיימת, ואז צריך להוסיף רק את אמצעי הייצור, אבל גם זה כסף. בחלק מהישובים בתוך הנגב, מכל מיני סיבות חברתיות וכו', הוחלט להגדיל את מספר היחידות, כדי שיוכלו לתפקד באופן קל יותר.

פרט לתוכניות אלה של הגדלת הישובים

אנחנו מדברים על המפעל הדרומי. אם זיקח לדוגמה את איזור הבקעה, היום בכל בקעת הירדן, ברצועה של כ-100 ק"מ יש פחות מ-1,000 בפשות. מתכננים להוסיף שם 5 ישובים. אם אני צריך להתליט בין הבקעה ובין הערבה, הרי אינני יכול להפקיר אוכלוסייה של 900 בפשות בחבל ארץ כה ארוך. אנחנו רוצים שתוך מספר שנים מספר הנפשות שם יגיע ל-10,000.

כדי לבצע את הדברים האלה דרוש כסף רב,

ואם עד כה היינו מסוגלים להעלות על הקרקע 8 ישובים לשנה, אפשר לומר שהתוכנית טובה והיתה צריכה להשאר אצלי באיזה שהוא מקום לעתיד היותר רחוק, כי יש לנו היום יעדים יותר דחופים, כמו הגולן, או ייהוד הגליל.

מ. דרובלס:

באיזור המפעל הדרומי, במידה שמשתלב שם איזור גביעות, שם לפי דעתי אנחנו צריכים להגביר את ההתישבות, כי יש מיס, ולזה יש לתת עדיפות ראשונה. זאת אומרת, לאורך גביעות - די-זהב. עדיפות שניה הוא איזור אופירה. מר בחמיאס אומר שבאיזור אופירה אפשר להקים ישוב, שקיומו מחקלאות מוטל בספק.

ד. בחמיאס: אם הוא יהיה בודד, הוא בספק. החקלאות הקטנה היא בספק.

מ. דרובלס:

באיזור אופירה הייתי הולך למספר ישובים. איבני חושש אף לרגע שזה יתחרה בכל צורה שהיא באופירה, אלא להיפך, זה רק יכול לתת דחיפה רצינית מאד לאופירה. בקו אטור - אופירה, ובאיזור אופירה, אנחנו צריכים לחשוב על הקמת שלושה ישובים. על-ידי כך הם יכולים לספק תוצרת טריה ולהקטין את המרחק ממרכז הארץ ולפתח ממש את האיזור הזה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: זאת אומרת שאתה רוצה שיהיו עדיפויות בתוך פיתוח הנגב עצמו.

מ. דרובלס:

המחלקה להתישבות העמידה לעצמה משימה, להוסיף מספר ישובים בפיתחת-רפיח. באותם ישובים זו גם שאלה של קיום, כדי לחזק את הישובים שקמו. לכן, כדי לחזק את הפיתחת-רפיח, הייתי הולך בצורה של גושים-גושים. ב) איזור גביעות; ג) - או יחד עם זאת, הייתי בותן באיזור אופירה להקים את הישובים האלה. ואז אני מסתכל מה בעשה במקומות אחרים - בגליל, בגולן ובבקעה, ומוציא את התוכנית של המפעל הדרומי.

ד. בחמיאס:

בענין הרחבת הישובים אמרתי (וחבר הכנסת דרובלס לא היה בוכח), שאנחנו מתכוונים להגדיל אותם ב-5,000 - 6,000 יחידות. הרעיון הוא מצויין, אבל התנאים הם כאלה, שלפי דעתי זה יקח הרבה מאד זמן. חייבים לשכנע את האבשים שירותרו על מיס. לצערי, אנחנו עובדים צמוד עם התנועות, ולא מתקדמים.

לגבי המפעל הדרומי, ובקשר להערה שלך בענין העדיפות, חייבים להסתכל על המפעל הדרומי בטווח של דור. זאת אומרת, היום חייבים לקבל החלטות מה יהיה בעוד 25 שנה. אפשר לומר שתוך 3 שנים אנחנו מסוגלים לעשות 20 ישובים. אנחנו מדברים על קובטקסט של דור, ולפי הערכתי אפשר לדבר על 2 - 4 ישובים בשנה, כך שבעוד 10 שנים יהיו 30 ישובים בפיתחה.

עכשיו אנחנו צריכים ללכת ליד בחל סיני, למלא משבצת ולהקים ישובים; ואם נסתכל על המפעל הזה בטווח של 25 שנה, הרי שאנחנו הולכים בדרך הנכונה. לפי דעתי, אסור לקפוץ במספר רב של ישובים, כי אין לנו את התשובות הטכנולוגיות. כשאני מדבר על מחקר ופיתוח, זה עולה כסף. בוסף לכך, הדבר החשוב ביותר הוא היהודי שחי שם, וכל זמן שיש לנו רצון ולא תשובות, זה עולה כסף, כי עוד איבנו יודעים איך לשווק. לפנינו שתי ברירות: או שאנחנו אומרים לחכות, יבואו אבשי המחקר ויתנו לנו תשובות; או שאנחנו הולכים לבסיון אחרי בסיון, והמחקר מלווה אותנו; וזה עולה כסף. אין לנו מחשבות לקפוץ ב-15 ישובים תוך 3 שנים.

י. דרביצקי (יודין):

אני זוכר את הוויכוח ההסטורי על משק מעורב, או משק של מוצוקולטורה, ולפי דעתי ההחלטה שנפלה על משק מעורב הצילה את החקלאות בארץ. הסתובבנו במרחב הנגב וראינו שמשפחה חיה על 2-3 דונם והחקלאות דומה לא רק

י. דרביצקי (יודין):

למוזקולטורה. כשאני מעלה על דעתי מה יכול לקרות, והנה מה קורה באנגליה או בגרמניה, אני חושש מזה. אולי אתה תשכיל אותי.

ד. בחמיאס:

בכון שברגע שאנחנו מדברים על מוזקולטורה, או כל תיחום בחקלאות, זה מגדיל את הסיכון. כל מוזקולטורה מגדיל את הסיכון. אבל לפנינו שתי ברירות. כשאנחנו מדברים על משק מעורב, זה משק שגרובו אינו מיועד ליצוא, ואנחנו חושבים שאסור לנו לדבר מכחיבה משקית-כלכלית על חקלאות שאינה מיועדת כולה ליצוא. אם אני מדבר על משק לול, אין לי מה לעשות אתו. היום אנחנו נמצאים במצב, שלפי הערכה שלי 20% - 30% ממבני הלול, שבנו במיטב כספי המדינה, עומדים ריקים. הסיכון קיים, והשאלה היא איך אנחנו מבסיס להפחית אותו. בכל הישובים שאנחנו בונים בדגם של החקלאות האינטנסיבית, אנחנו רוצים להגיע רק עד 50% של איכלוס, ולתת להם לעבוד 4 - 5 שנים. זאת אומרת, שאם אנחנו מתכננים ישוב, אנחנו קובעים שיש 120 יחידות מים ו-120 יחידות קרקע, ול-5 - 6 השנים הראשונות אנחנו הולכים רק ל-60 יחידות. אם חלילה טעינו ואי-אפשר לשווק, ניתן הצעת כפליים של קרקע ומים, אבל חלק מהמתישבים יגדלו יותר חיטה, יגורו במושב ויעבדו במקום אחר. אני חושב שאין לנו ברירה, אלא לבנות על-ידי מחקר לפתור את הבעיות.

המהפכה הראשונה של מעבר בצורת המשק. היתה בעצם בשנים 1950 - 1955, כשבא רענן וייץ ודיבר על משק שדה. היום לא קיים משק שדה.

י. דרביצקי (יודין):

הרושם הוא, שהגיאות וההישגים העצומים שאנחנו מגיעים אליהם, היו תמיד בתנאים נסכנה של אירוע בלתי-צפוי. לפי חשבון שקבלתי, הייצור המקומי למעשה מכסה למעלה מ-100%.

ד. בחמיאס:

בשנת תשל"ו, אם נעשה השוואה בין היבוא והיצוא, זה באמת קרוב ל-60% - 70%.

י. דרביצקי (יודין):

בשאלת השאלה, אם נוסף למה שקיים היום באותם מושבים חדשים בחבל אשכול ובפיתחה, אפשר לפתח בשטחים אלה ייצור אחר, שיהיה כעין משק עזר לאותן יחידות חקלאיות במקרה של צרה כלשהי אשר תפגע בייצור שלנו.

ד. בחמיאס:

אנחנו ערים לסכנה זו, שגקים ישובים ופתאום יתברר שאי-אפשר לשווק את התוצרת. לכן אנחנו משאירים לנו טווח של 8 - 10 שנים בחקלאות. אמרתי שאנחנו צריכים לחשוב על טווח יותר ארוך של הסבה. כוונתי היא, שאם גיישב 3,000 משפחות, נחשוב מראש שימית צריכה להיות מקום אשר יתן עבודה ל-2,000 איש. אני יושב עם כלכלנים והם חושבים על אפשרות כזאת.

מ. דרובלס:

זה כבר לא טוב. אם נגיע למצב כזה, יש סכנה שהישובים יהיו ריקים.

ד. בחמיאס:

אנחנו בין אלה שמאמינים, שנמצא את כל התשובות לשאלות האגרוטכניות, גם להולבדים יש בעיות של מוזקולטורה, כשלכל משפחה יש בסך-הכל 4 - 5 דונם של מבנים מכוסים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

מר בחמיאס אמר שהבעיה המרכזית היא בעייה של מחקר, שהשווק הוא אחד מגורמיה. בעיית המים והאדמה אינן בעיות מרכזיות.

י. דרניצקי (יודין):

איזו תחבה בסיובית עוסקת בבעיות
החקלאות של האיזור הזה?

ד. בחמיאס:

בלב הישובים נמצאת תחבה.
הדבר החשוב ביותר הוא, שאני חושב
שבעולם אין יזמין כמו שיש אצלנו, והיזמים אצלנו רצים לפני המחקר.
זה מצב לא נעים, כי אנחנו חייבים להגיע למצב שלמחקר יהיה "פור" של
5 שנים לפני החקלאים. שר החקלאות הורה למדען הראשי שלו, שבכל איזור
הנגב חייבים להגיש לו תוכנית מחקר ל-4 - 5 שנים, ולא יכול להיות
שבחיה מהיד אל הפה. צריכה להיות לבו תוכנית ברורה של מחקר, וצריך
להיות גם תקציב לזה. כשזה יהיה, אפשר אולי להשיב על שאלתך ביתר
בטחון.

הי"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

אני מודה למר בחמיאס על הדברים
המעניינים שמסר לנו, ונקווה שהתוכניות,
שבהן אתם משקיעים כל-כך הרבה מחשבה ואהבה, אכן יתממשו ויתגשמו,
ותבואו על הברכה.

אני מודה לכם. הישיבה בעולה.

הישיבה נבעלה בשעה 15.20